Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 19, Sayı: 2, Sayfa: 161-178, ELAZIĞ-2009

İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENMENİN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

The Views of Students on the Effect of Cooperative Learning On Student Behaviors

Etem YEŞİLYURT

Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Elazığ.

ÖZET

Betimsel tarama modelindeki bu çalışma, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci davranışları üzerindeki etkisine yönelik öğrenci görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. 2006–2007 akademik yılında, Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde öğrenim gören toplam 1242 üçüncü sınıf öğrencisi çalışmanın evrenini, evrenden yansız olarak seçilmiş 505 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışma sonucuna göre öğrenciler, işbirliğine dayalı öğrenmenin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda yer alan davranış türleri üzerinde önemli derecede olumlu etkisinin olduğunu düşünmektedirler. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, işbirliğine dayalı öğrenmeye daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşbirliğine Dayalı Öğrenme, Bilişsel Alan, Duyuşsal Alan, Devinişsel Alan.

ABSTRACT

This study, which is in a descriptive scanning model, was performed in the aim of determining the views of students on the effect of cooperative learning on student behaviors. The population of this study consists of 1242 third class students who were being educated in the Technical Education Faculty and the Education Faculty at Fırat University in 2006-2007 academic year. A sample of 505 students was selected from this population randomly. According to the results of this study, students think that cooperative learning has a significant positive effect on the behaviors at cognitive, affective and psychomotor domains. The students of Technical Education Faculty have more positive opinions on the effect of cooperative learning on student behaviors than the students of Education Faculty. The results of this research show that cooperative learning should be attached more importance in practice.

Key Words: Cooperative Learning, Cognitive Domain, Affective Domain, Psychomotor Domain.

GİRİŞ

Bireylerde istendik yönde davranış değişikliği oluşturma genel amacını taşıyan eğitim, bu amaca özellikleri ve uygulama biçimleri birbirinden farklı öğretim kuram, model veya yaklaşımlardan yararlanarak ulaşmaya çalışmaktadır. Eğitimin bu genel amacına istenilen ölçüde ulaşılması için geçmişten günümüze kadar birçok öğretim modeli geliştirilmiştir. Ancak Gage ve Berliner'a (1984) göre geliştirilen öğrenme kuramlarının her biri farklı öğrenme türü üzerinde odaklaştığı için hiçbir öğrenme kuramı tüm öğrenme türlerinin sorunları açıklamaya ve çözmeye yeterli değildir. Bu bağlamda Özder (2000) öğrenme kuramlarının etkisini, öğrenmenin etkili ve verimli olması için öğrenmeyi etkileyen değişkenleri ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri açıklayabilmesine bağlamakta, Taşpınar (2005) ile Webb, Sydney and Farivor (2002) ise bu noktada işbirliğine dayalı öğrenmenin son zamanlarda yaygınlaşıp yeni bir öğrenme kuramı olarak eğitim-öğretim ortamlarında yerini aldığını belirtmektedirler.

İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin küçük gruplarla çalışmalarına, bir problemi çözmelerine, bir görevi yerine getirmelerine ve birbirlerinin öğrenmelerine yardım etmesine vurgu yapan bir öğrenme süreci olarak tanımlanabilir (Demirel, 2007; Ekinci, 2007; Gürol, 2004; Slavin, 1980). Burada dikkati çeken en önemli vurgu, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenenler tarafından bir grup oluşturularak gerçekleşmesidir. Ancak her grup çalışması işbirlikli öğrenme kapsamında yer almamaktadır. Açıkgöz'e (2007) göre bir grup çalışmasının işbirlikli öğrenme olabilmesi için; grup ödülü (ortak ürün), olumlu bağımlılık, bireysel değerlendirebilirlik, yüz yüze (destekleyici) etkileşim, sosyal beceriler, grup sürecinin değerlendirilmesi ve eşit başarı fırsatı koşullarının yerine getirilmesi gerekmektedir.

Temel felsefesi birlikte öğrenme olan işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının en önemli avantajları arasında; öğrencilerin öğretimsel işi yaparken hem birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı olmaları hem de sosyal etkileşimin olumlu etkilerinden en yüksek düzeyde yararlanmaları (Güvenç ve Açıkgöz, 2007), farklı yetenek, gereksinim ve öğrenme biçimleri olan öğrencilerin bir araya gelmeleriyle öğrencilerin olumlu etkileşimde bulunarak bilgi ve becerilerini paylaşmalarını sağlamaları (Cooper and Mueck, 1990; Faust and Paulson, 1998; Klein, 2000; Mallinger, 1998), birlikte çalışma, problem çözme ve sosyal becerilerin gelişimi (Şimşek, Doymuş ve Bayrakçeken, 2004) konularında öğrencilere fayda sağlaması yer almaktadır. Bunların yanı sıra işbirliğine dayalı öğrenme öğrencilerin; sosyalleşmelerinin, akademik başarılarının ve özgüvenlerinin artmasına ve onlarda içsel motivasyonun sağlanmasına, stresin azalmasına ve öğrencilerin birbirlerine karşı olumlu hisler geliştirmesine, problem çözme ve yaratıcı düşünmelerine katkı yapmaktadır (Doymuş, Şimşek ve Şimşek, 2005; Johnson and Johnson, 2005; Kocabaş ve Uysal, 2006; Özer, 2005; Saban, 2004; Sönmez, 2005; Zhi and Liu, 2007).

İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımıyla grup üyeleri arasında işbirliği gelişmekte, üyelerin

sorunlara karşı duyarlılıkları artmakta, öğrenci devamsızlığı azalmakta, fark edilemeyen sorunların fark edilmesi ve çözülmesi sağlanmakta, üyeler kendilerini düşüncelerini ifade edebilecek bir ortamda bulmakta, üyelerde ait olma duygusu ve liderlik yetenekleri gelişmekte ve üyelerin öğretim sürecinde aktif rol almaları sağlanmaktadır. Ayrıca gruplarda biz duygusunun, yardımlaşma ve dayanışmanın yanında yeteneği az olan öğrencilerin yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bencilliğin ortadan kalkmasına katkı sağlayan işbirlikli öğrenme yaklaşımı üyelerde güven duygusunu artırmakta, öğrencilerin birbirlerini daha iyi tanımaları ile onların arkadaşlık, dostluk ve empati duygularının artmasını sağlamaktadır. Diğer öğrenme yaklaşımlarına göre maliyeti düşük olan işbirlikli öğrenme yaklaşımıyla öğrenciler başkalarının fikirlerine daha saygılı ve hoşgörülü olmakta, öğrencilerin derse katılımı artmakta, öğretmenin yükü azalmakta, öğrenme güçlük ve eksiklikleri anında giderilmektedir. Bu öğrenme yaklaşımı öğrencilerin üst düzey akademik başarılarını yükseltmekte ve onların kendilerine olan güveni, konu alanına ilişkin tutum, dikkat ve ilgi gibi özelliklerini de artırmaktadır (Alkan, 2005; Baytekin, 2004; Demirel, 2004; İşman, 2005; Koşar, Yüksel, Özkılıç, Avcı, Alyaz ve Çiğdem, 2003; Lyman and Davidson, 2004; Steven, 2008; Roos, 2008; Tan ve Erdeğ, 2002; Taşpınar, 2004; Yılmaz, 2001).

İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının yukarıda belirtilen faydaları, bir bakıma bu yaklaşımı oluşturan tüm tekniklerin faydalarının toplamından oluşmaktadır. Bu bağlamda Ekinci (2007) öğrenci takım öğrenmesi, öğrenci takımları-başarı bölümleri, takım oyun turnuva, takım destekli bireyselleştirme, birleştirilmiş işbirlikli okuma ve kompozisyon ile ayrılıp birleşme tekniklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının teknikleri arasında yer aldığını belirtmektedir. Bir öğretmen işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı, ders ve konu özelliği, sınıfın fiziksel ve psikolojik iklimi (Gürol, 2004), öğrencilerin psiko-sosyal ve fiziksel durumları vb. faktörleri dikkate alarak bu tekniklerden uygun olanı seçmektedir.

Eğitim-öğretim sürecinde öğretim model, strateji, yöntem ve tekniklerin kullanılması için bir takım ölçütlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Quinn and Jannasch-Pennel'a (1995) göre işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı kullanılırken; öğrencilerin heterojen olarak gruplandırılmasına, grup içi olumlu dayanışmanın sağlanmasına, öğrencilerde bireysel sorumluluk duygusunun ve grup ve kişisel başarı için ödüllendirme yollarının geliştirilmesine, öğrencilere eşit fırsat sunulmasına, yeteneklerin gelişmesi için çaba harcanmasına, grup içi etkileşimlere yönelik değerlendirme fırsatı verilmesine ve öğretmenin rehber rolünü üstlenmesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Tüm bu faktörler, öğrencilerin davranışlarında istenilen yön ve düzeyde değişiklik oluşturmasını sağlamak için dikkate alınmaktadır. Bilindiği üzere eğitimin nihai amacını, bireyde istendik davranış değişikliği meydana getirmek oluşturmaktadır. Dolayısıyla eğitim amaçlı tüm öğretimsel model, strateji, yöntem ve tekniklerde olduğu gibi işbirliğine dayalı öğrenmenin de bireylerin davranışları üzerinde etkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda eğitimin aşamalı amaçları

(hedefleri) bir bakıma bireylerin davranışları üzerinde etkisini göstermektedir. Eğitimde amaçlar ise bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alan olmak üzere üç tür olarak literatürde yerini almıştır (Ornstein ve Hunkins, 1988; Tanner and Tanner, 1980). Bu bakımdan bireylerin davranışları da genel kabul görmüşlük açısından bilişsel, duyuşsal ve devinişsel (devinsel / psiko-motor) olarak üç tür taksonomik yaklaşım halinde ele alınmaktadır.

Bilişsel alan (cognitive domain) bilgilerle ve bilgilerden doğan zihin yetenekleriyle ilgili (Turgut, 1986), zihinsel öğrenmelerin yoğunlukta olduğu, zihinsel yetilerin geliştirildiği ve zihinsel faaliyetlerin ortaya çıkarılmaya çalışıldığı alandır. Yılmaz'ın (1998) bilişsel yeterlik olarak gördüğü ve Bloom tarafından sınıflamasının yapıldığı bu alan bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarından oluşmaktadır (Sönmez, 2001). Bu davranış türüne öğretim kavramını tanımlama, bir bilinmeyenli denklem çözme ve demir çeşitlerini söyleme vb. örnekler verilebilir.

Kişinin sosyal çevre ve okul ortamında yaşam boyu geçirdiği yaşantıların bir ürünü olan duyuşsal alan (affective domain) sevgi, korku, nefret, ilgi, tutum vb. duygusal yönlerin ağırlıkta olduğu, olaylara karşı ilgi, his, tutumların ortaya çıkarılmaya çalışıldığı alandır. Krathwohl tarafından sınıflamasının yapıldığı bu alan (Tekin, 2004), alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütleme ve kişilik haline getirme basamaklarından meydana gelmektedir (Sönmez, 2001). Bu davranış türüne evini ve çevresini temiz tutma, sorumluluk duygusuna ve iyi iş alışkanlıklarına sahip olma örnek gösterilebilir. Duyuşsal davranışlar bireyin yaşamı boyunca geçirdiği yaşantıların ürünüdür. Bu nedenle bu alanla ilgili davranışlar sadece örgün eğitim ortamlarında oluşmayabilir.

Zihin ve kas koordinasyonunu gerektiren becerilen yoğunlukta olduğu ve belli bir alandaki vücut organlarından birisi ile ilgili becerilerin geliştirildiği devinişsel alanı (psychomotor domain) Elizabeth Simpson algılama, kuruluş, kılavuzlanmış faaliyet, mekanizma, karmaşık dışa vuruk faaliyet, uyum ve yaratma (Sönmez, 2007; Gündoğdu, 2007) olarak sınıflandırmıştır. Sönmez (2007) ise devinişsel alanı, Bloom'un bilişsel ve Krathwohl'un duyuşsal alanlarının sınıflama özelliklerini dikkate alarak bu alanı algılama (uyarılma), kılavuz denetiminde yapma, beceri haline getirme, duruma uydurma ve yaratma basamakları halinde sınıflandırmıştır. Bu davranış biçimine bozuk veya kırık bir nesneyi tamir etme ve keman çalma örnek gösterilebilir.

Bu taksonomik yaklaşımlar temelde hedeflerle ilgili ortak bir dil geliştirme, eğitim programlarının amaçlarında standart oluşturma, eğitim programı ve olanaklarının dağılımının görünümünü belirleme, eğitimsel amaç, etkinlik ve değerlendirmeye yardımcı olma vb. gibi amaçlara hizmet etmektedir (Krathwohl, 2002). Herhangi bir davranışı, bilişsel, duyuşsal veya psikomotor alanlarından birisinin içerisine koyarken dikkat edilmesi gereken nokta, bir davranışın tamamen bilişsel, duyuşsal veya devinişsel davranış olarak adlandırılmasının yanlışlığıdır. Yani bir davranış tümüyle bu davranış alanlarından birine girmeyebilir. Çünkü bir davranış, tüm davranış

biçimlerinden etkilenebilir. Dolayısıyla sergilenen herhangi bir davranışta, hangi davranış biçimin özellikleri ağır basıyorsa, gösterilen davranış o davranış alanı içerisinde yer almaktadır.

İşbirliğine dayalı öğrenme hakkında birçok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar genel olarak işbirliğine dayalı öğrenmenin; eğitim sürecinde uygulanabilirliği, öğrencilerin başarılarına olan etkisi, ders işleme açısından yararları, çeşitli dersler açısından kullanılabilirliği, geleneksel öğrenme yöntemleriyle karşılaştırılması ve öğretmen adaylarının bu öğrenme yaklaşımına karşı tutumları üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci davranışları üzerindeki etkisine yönelik bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

Bu çalışma Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci davranışları üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

İşbirliğine dayalı öğrenmenin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alan davranışları üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?

Cinsiyet ve fakülte değişkenlerine göre işbirliğine dayalı öğrenmenin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alan davranışları üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Bu çalışma, öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci davranışları üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla yapılan tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli, var olan durumu olduğu gibi yansıtmayı esas almaktadır (Balcı, 2004; Karasar, 1994). Çalışmanın evrenini, 2006-2007 akademik yılında Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 1242 üçüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Evren olarak üçüncü sınıf öğrencilerinin seçilmesinde, bu sınıflara yönelik derslere giren öğretim elemanlarından, en fazla üçüncü sınıfta işbirliğine dayalı öğrenmeye ağırlık verdikleri görüşünün alınması etkili olmuştur. Örneklem, evrenden tesadüfî örneklem (random) yöntemiyle seçilmiş 505 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma, F.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde öğrenim gören üçüncü sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin ankette yer alan maddeler için belirttikleri görüşlerle sınırlıdır.

Çalışmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anketle elde edilmiştir. Bu anket form bir dil bilgisi ve iki alan bilgisi olmak üzere toplam üç kişilik bir uzman grubun görüş ve önerileri doğrultusunda şekillendirilerek, ölçme aracının kapsam ve görünüş geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Büyüköztürk (2007), bir testin kapsam ve görünüş geçerliğinin uzman görüşleriyle değerlendirilebileceğini vurgulamaktadır. Ankette yer alan maddelerin faktör yükü değerlerinin .40'ın üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Büyüköztürk'e (2007) göre ölçme aracında yer alan

maddelerin faktör yük değerlerinin .45 ve üzeri olması seçim ve kullanım için iyi bir ölçüttür; ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değer .30'a kadar indirilebilir. Uygulanan ölçeğin güvenirlik çalışması için Cronbach Alpha istatistiksel işlemi yapılmış ve uygulanan ölçeğin güvenirlik katsayısı Alfa =.920 Bartlett Testi =5042.104 ve geçerlik katsayısı KMO =.930 olarak hesaplanmıştır.

Anket formundaki maddeler iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde çalışmaya katılan öğrencilerin demografik bilgilerine yönelik üç madde, ikinci bölümde ise işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci davranışları üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yirmi madde yer almıştır. Ankette beşli likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmış ve değer aralıkları olumludan olumsuza doğru 5.00–4.21 Tamamen Katılıyorum; 4.20–3.41 Katılıyorum; 3.40–2.61 Kısmen Katılıyorum; 2.60–1.81 Katılmıyorum; 1.80–1.00 Tamamen Katılmıyorum şeklinde puanlandırılmıştır. Veriler SPSS for Windows paket programıyla analiz edilmiş; ankete katılanların kişisel özelliklerini (cinsiyet, fakülte ve bölüm) istatistiksel olarak ifade edebilmek için frekans ve yüzde teknikleri kullanılmıştır. Öğrencilerin, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci davranışları üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerini belirlemek için değişkenler dikkate alınmadan aritmetik ortalama ve standart sapma tekniklerinden yararlanılmıştır. Ayrıca görüşlerin cinsiyet ve fakülte değişkenleri açısından öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Gruplar t-Testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda dağılımın homojen olmadığı maddeler için Mann-Whitney U (MWU) Testi uygulanmış ve uygulanan testlerin anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde çalışmanın amacına uygun olarak belirlenen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin % 75.6'sı erkek ve % 24.4'ü kadın olup genel olarak cinsiyet dağılımında erkek oranının fazla olduğu tespit edilmiştir.

Bu durumun başlıca sebebi, çalışmanın örnekleminde yer alan Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerin erkek ağırlıklı olmasından kaynaklanmaktadır. Fakültelere göre dağılımda öğrencilerin % 59.2'sinin Teknik Eğitim Fakültesinin (T.E.F.), % 40.2'sinin Eğitim Fakültesinin (E.F.) öğrencisi olduğu görülmektedir. Bu bulguya Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenimini sürdüren öğrenci sayısının veya işbirliğine dayalı öğretime daha fazla ağırlık vermeleri nedeniyle çalışma konusunun ilgilerini daha fazla çekmesinden dolayı bu fakülte öğrencilerinin katılımının fazla olması etki etmiş olabilir. Program türüne göre dağılıma bakıldığında en fazla öğrenci katılımının % 16.8 ile Fen Bilgisi Öğretmenliğine ait olduğu, bu oranı

sırayla % 13.9 ile Talaşlı Üretim Öğretmenliği, % 13.1 ile Bilgisayar Öğretmenliği, % 12.5 ile Sınıf Öğretmenliği, % 12.3 ile Otomotiv Öğretmenliği, % 12.1 ile Metal Öğretmenliği, % 7.9 ile Yapı Ressamlığı Öğretmenliği, % 6.3 ile Bilgisayar ve Öğretim Tek. Öğretmenliği ve % 5.1 ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin izlediği görülmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	f	%
Cinsiyete Göre Dağılım		
Erkek	382	75.6
Kadın	123	24.4
Fakültelere Göre Dağılım		
Teknik Eğitim Fakültesi	299	59.2
Eğitim Fakültesi	206	40.8
Program Türlerine Göre Dağılım		
Fen Bilgisi Öğretmenliği	85	16.8
Talaşlı Üretim Öğretmenliği	70	13.9
Bilgisayar Öğretmenliği	66	13.1
Sınıf Öğretmenliği	63	12.5
Otomotiv Öğretmenliği	62	12.3
Metal Öğretmenliği	61	12.1
Yapı Ressamlığı Öğretmenliği	40	7.9
Bilgisayar ve Öğretim Tek. Öğretmenliği	32	6.3
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	26	5.1
Toplam	505	100.0

İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Çalışmanın bu bölümünde katılımcı öğrencilerin, değişkenler dikkate alınmadan işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel (psiko-motor) davranışları üzerindeki etkisine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Bilişsel Davranışlar Üzerindeki Etkisi

İşbirliğine dayalı öğrenmenin bilişsel davranışlar üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşleri Tablo 2'de yer almaktadır. Katılımcıların, bilişsel davranış bölümünde yer alan tüm maddeler için 3.93 aritmetik ortalamayla "katılıyorum" görüşünde birleştikleri tespit edilmiş ve öğrencilerin işbirliğine dayalı öğrenmenin bilişsel alanda yer alan davranış türleri üzerinde önemli derecede olumlu etkisinin olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Bilişsel alanın temel basamağını oluşturan bilgi basamağı, herhangi bir nesne ya da alanla ilgili bazı özellikleri görünce tanıma, hatırlama, söyleme, adlandırma, yazma vb. eylemleri kapsamaktadır. İşbirliğine dayalı öğrenmenin bilgi basamağında yer alan davranışlar üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya koymak amacıyla katılımcılara yöneltilen *"İşbirliğine dayalı öğrenme yoluyla bilgi daha kolay öğrenilir"* maddesine katılımcılar 3.92 aritmetik ortalama

ile *"katılıyorum"* düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Elde edilen bulgu, katılımcıların işbirliğine dayalı öğrenmenin bilgi basamağında yer alan davranışları kolay öğrendiklerini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca fakülte değişkeni açısından T.E.F. öğrencilerinin (Sıra Ort.=272.57), E.F. öğrencilerine göre (Sıra Ort.=224.59) bu maddeye daha yüksek düzeyde katıldıkları ve işbirliğine dayalı öğrenme yoluyla bilgileri daha kolay öğrendiklerini algıladıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 2: Görüşlerin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, t Testi ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

No	Maddeler				$\bar{X}$	SS		
1	İşbirliğine dayalı öğrenme yoluyla bilgi daha kolay öğrenilir.				3.92	1.04		
2	İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrenilen bilgileri yorumlama imkânı sunar.				4.08	0.90		
3	Elde edilen bilgileri uygulama olanağı sunar.				3.86	0.97		
4	Bir konunun bölünerek işlenmesinde yararlıdır.				3.90	1.03		
5	Farklı niteliklerdeki kişilerin bir arada olması, orijinal ürünleri ortaya çıkarır.				4.13	0.99		
6	Grup çalışmasının değerlendirilmesi daha objektiftir.				3.66	1.11		
	Genel Ortalama				3.93	1.01		
	Cinsiyet Değişkenine Göre Görüşlerin t Testi Sonuçları							
	Erkek (N=382; %75.6)		Kadın (N=123; %24.4)		t ve P Değerleri		Levene Testi	
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	t	P	F	P
1	3.97	1.02	3.78	1.07	1.82	0.06	2.29	0.13
2	4.08	0.90	4.08	0.93	0.00	0.99	0.02	0.88
3	3.86	0.97	3.84	0.94	0.20	0.83	1.69	0.19
4	3.90	1.01	3.91	1.10	-0.14	0.88	0.81	0.36
5	4.10	0.98	4.22	1.01	-1.19	0.23	0.12	0.72
6	3.76	1.09	3.36	1.13	3.47	0.00*	0.30	0.58
	Fakülte Değişkenine Göre Görüşlerin t Testi Sonuçları							
	TEF (N=299; %59.2)		EF (N=206; %40.2)		t ve P Değerleri		Levene Testi	
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	t	P	F	P
1	4.08	0.96	3.70	1.10	3.90	0.00*	6.02	0.01*
2	4.18	0.85	3.94	0.97	2.94	0.00*	0.56	0.45
3	3.98	0.88	3.68	1.05	3.33	0.00*	12.30	0.00*
4	3.90	1.00	3.90	1.08	0.07	0.94	2.67	0.10
5	4.20	0.92	4.03	1.07	1.89	0.06	0.99	0.32
6	3.85	1.07	3.39	1.12	4.58	0.00*	2.18	0.14
	Homojen Dağılım Göstermeyen Maddelere Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları							
	Sıra Ortalaması		Sıra Ortalaması		Anlamlılık. Düz.		M.W.U.	
1	272.57		224.59		0.00*		24945.500	
3	268.02		231.20		0.01*		26307.000	

*p<.05

Bilgi basamağında elde edilen bilgilerin anlamını kaybetmeden başka bir biçimde ifade edilmesi, çevrilmesi, ötelenmesi, yorumlanması, savunulması vb. eylemlerin yapılması davranışın artık kavrama düzeyinde olduğunu ortaya koymaktadır. İşbirliğine dayalı öğrenmenin kavrama basamağında yer alan davranışlar üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya koymak

amacıyla ankette yer alan *"İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrenilen bilgileri yorumlama imkânı sunar"* önermesine verilen cevapların genel ortalaması $\bar{x}$=4.08 olarak *"katılıyorum"* düzeyindedir. Elde edilen bulgu, katılımcıların işbirliğine dayalı öğrenmenin kavrama düzeyinde davranış kazanma açısından önemli bir yaklaşım olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Ayrıca bu önermeye T.E.F. öğrencilerinin ($\bar{x}$=4.18), E.F. öğrencilerinden ($\bar{x}$=3.94) daha yüksek düzeyde katıldıkları ve işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının kavrama düzeyindeki davranışlar üzerinde daha fazla olumlu etkisinin olduğu görüşünü paylaştıkları tespit edilmiştir.

Birey eğer bilgi ve kavrama düzeyinde kazandığı davranışları yeni durumlarda kullanma, uygulama, yapma, yorumlama, gösterme vb. eylemler olarak sergilerse, bu durum bireyin davranışlarının artık uygulama basamağında olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda ankette yer alan *"Elde edilen bilgileri uygulama olanağı sunar"* maddesine öğrencilerin katılım ortalamasının $\bar{x}$=3.86 olduğu ve *"katılıyorum"* görüşü belirttikleri görülmektedir. Ulaşılan bulgu işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenciler tarafından bilgileri uygulama fırsatı verdiği şeklinde algılandığını göstermektedir. Fakülte değişkeni açısından T.E.F. öğrencileri (Sıra Ort.=268.02), E.F. öğrencilerine göre (Sıra Ort.=231.20) bu maddeye daha yüksek düzeyde katılmış ve ortaya çıkan bulgu işbirliğine dayalı öğrenmenin T.E.F. öğrencileri tarafından uygulama basamağındaki davranışlar üzerinde daha fazla olumlu etki yaptığı görüşünü savunduklarını ortaya koymuştur.

Bilişsel alanın analiz basamağında karmaşık bir konu birbiri ile ilişkilerini koruyacak şekilde öğelere ayrılır. Bu basamakta bir bütün, açık olarak görülür, analiz edilir, karşılaştırılır ve öğeler arasında ilişki kurulur. İşbirliğine dayalı öğrenmenin analiz basamağındaki davranışa yönelik etkililiği hakkında öğrenci görüşlerini ortaya koymak amacıyla katılımcılara yöneltilen *"Bir konunun bölünerek işlenmesinde yararlıdır"* maddesi için belirtilen görüşlerin aritmetik ortalaması 3.90 olup *"katılıyorum"* görüşü ortaya çıkmıştır. Bu bulgu işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenciler tarafından analiz düzeyindeki davranışlar üzerinde önemli etkisinin olduğu şeklinde düşünüldüğünü göstermektedir.

Bilişsel davranış alanının sentez basamağında, öğelerin yeni ve orijinal bir bütün meydana getirecek şekilde belli bir ilişki ve kurallara göre birleştirilmesi söz konusudur. Bu basamakta önemli yer tutan eylemler arasında oluşturmak, kurmak, toplamak, geliştirmek, düzenlemek, örgütlemek vb. eylemler gelmektedir. İşbirliğine dayalı öğrenmenin sentez basamağındaki davranışlar üzerindeki etkisine yönelik öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla katılanlara yöneltilen *"Farklı niteliklerdeki kişilerin bir arada olması, orijinal ürünleri ortaya çıkarır*" maddesine öğrencilerin $\bar{x}$=4.13 olarak *"katılıyorum"* düzeyinde yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgu, öğrencilerin işbirliğine dayalı öğrenmenin bilişsel alan davranışları içerisinde en fazla sentez basamağındaki davranışlar üzerinde etkili olduğunu düşündüklerini ortaya koymuştur.

Belirli bir durum için hangi bilgi veya davranışın uygun olduğuna karar verilmesi, yargıya

varılması bilişsel davranış alanının değerlendirme basamağını oluşturur. Bu basamakta sonuçlandırmak, eleştirmek, denetlemek, düzeltmek, hüküm vermek takdir etmek vb. eylemler yer almaktadır. Bu basamak hakkında çalışmaya katılanlara yöneltilen *"Grup çalışmasının değerlendirilmesi daha objektiftir"* maddesine katılımcıların 3.66 aritmetik ortalamayla *"katılıyorum"* görüşünde yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Bilişsel alan davranış basamakları içerisinde en düşük katılımın değerlendirme basamağına ilişkin bu maddeye yönelik olduğu belirlenmiştir. Bu bakımdan elde edilen bulgu, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenciler tarafından değerlendirme davranışları üzerinde bilişsel alanın diğer davranış türleri kadar etkili olmadığı şeklinde düşünüldüğünü göstermektedir. Ayrıca bu maddeye erkek öğrenciler ($\bar{x}$=3.76) ile T.E.F. öğrencilerinin ($\bar{x}$=3.85), kadın öğrenciler ($\bar{x}$=3.36) ile E.F öğrencilerine göre ($\bar{x}$=3.39) daha yüksek düzeyde katıldıkları ve işbirliğine dayalı öğrenmede değerlendirmenin daha objektif olduğunu algıladıkları tespit edilmiştir.

İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Duyuşsal Davranışlar Üzerindeki Etkisi

İşbirliğine dayalı öğrenmenin duyuşsal davranışlar üzerindeki etkisine yönelik öğrenci görüşleri Tablo 3'te yer almaktadır. Elde edilen bulgulardan katılımcıların, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin duyuşsal davranışları üzerinde genel olarak olumlu düzeyde bir etkisinin olduğunu düşündükleri görülmüştür. Katılımcıların bu boyutta yer alan tüm maddelere yönelik katılım derecesinin 3.89 aritmetik ortalamayla "katılıyorum" görüşünde yoğunlaştıkları ortaya çıkmıştır.

Duyuşsal alanın temel basamağını oluşturan alma (algılama) basamağında bir olay veya uyarıcının farkında olmak, o olay ve uyarıcıya açık olmak ve ona ilgi göstermek söz konudur. Bu basamaktaki davranışlar bir bakıma bilişsel alanın bilgi basamağına karşılık gelmektedir. Duyuşsal alanın alma basamağına yönelik olarak ankette yer alan *"İşbirliğine dayalı öğrenmeyle bilginin doğru veya yanlış olduğu tez anlaşılır"* maddesi için katılımcıların 3.76 aritmetik ortalamayla *"katılıyorum"* görüşünde birleştikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bulgu katılımcıların, işbirliğine dayalı öğrenmenin alma basamağı üzerinde önemli derecede etkili olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu maddeye T.E.F. öğrencilerinin (Sıra Ort.=271.43), E.F. öğrencilerine göre (Sıra Ort.=226.25) daha yüksek düzeyde katıldıkları ve işbirliğine dayalı öğrenmenin alma davranışı üzerinde daha fazla olumlu etki yaptığı görüşünde yoğunlaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tepkide bulunma basamağında, birey olaylara veya uyarıcılara karşı bilinçlice ve isteyerek tepkide bulunur, cevap verir, bir işi istekli olarak ve zevkle yapar. Bu bağlamda işbirliğine dayalı öğrenmenin duyuşsal alanın tepkide bulunma davranışı üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşlerini tespit etmek amacıyla ankette yer alan *"Arkadaşlarım işbirliğine dayalı öğrenmeyi sever"* önermesine öğrenciler 3.87 aritmetik ortalama ile *"katılıyorum"* görüşünde yoğunlaşmışlardır. Elde edilen bulgu katılımcılar tarafından işbirliğine dayalı öğrenmenin tepkide

bulunma basamağı üzerinde etkili olduğu şeklinde algılandığını göstermektedir. Ayrıca bu önermeye T.E.F. öğrencilerinin ($\bar{x}$=4.03), E.F. öğrencilerinden ($\bar{x}$=3.65) daha yüksek düzeyde katıldıkları ve işbirliğine dayalı öğrenmenin tepkide bulunma davranışları üzerinde daha fazla olumlu etkisinin bulunduğunu algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Tablo 3: Görüşlerin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, t Testi ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

No	Maddeler								$\bar{X}$	SS
7	İşbirliğine dayalı öğrenmeyle bilginin doğru veya yanlış olduğu tez anlaşılır								3.76	0.97
8	Arkadaşlarım işbirliğine dayalı öğrenmeyi sever.								3.87	1.07
9	Arkadaşlarım işbirliğine dayalı öğrenmeyi önemser ve ciddiye alır.								4.01	0.96
10	Grupta yer alan tüm arkadaşların kişilik, ilgi ve tutumlarına değer verilir.								4.13	0.89
11	İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımında yapılan eyleme kişilik yansıtılır.								3.69	1.04
12	İşbirliğine dayalı öğrenme insanlara karşı olan ilgi ve tutumu olumlu etkiler.								3.79	0.94
13	Elde edilen başarı yâda başarısızlık grup üyeleri tarafından paylaşılır.								3.95	1.01
	Genel Ortalama								3.89	0.99
	Cinsiyet Değişkenine Göre Görüşlerin t Testi Sonuçları									
	Erkek (N=382; %75.6)		Kadın (N=123; %24.4)		t ve P Değerleri		Levene Testi			
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	t	P	F	P		
7	3.80	0.96	3.62	0.98	1.76	0.07	0.44	0.50		
8	3.91	1.07	3.73	1.05	1.61	0.10	0.04	0.83		
9	4.00	0.96	4.08	0.93	-0.81	0.41	0.09	0.75		
10	4.08	0.91	4.27	0.81	-2.07	0.03*	0.18	0.67		
11	3.71	1.05	3.65	1.02	0.56	0.57	0.12	0.72		
12	3.83	0.92	3.68	0.99	1.50	0.13	4.07	0.04*		
13	3.95	1.02	3.98	1.00	0.57	0.56	0.12	0.72		
Homojen Dağılım Göstermeyen Maddelere Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları										
	Sıra Ortalaması		Sıra Ortalaması		Anlamlılık. Düz.		M.W.U.			
12	258.54		235.80		0.114		21378.000			
	Fakülte Değişkenine Göre Görüşlerin t Testi Sonuçları									
	TEF (N=299; %59.2)		EF (N=206; %40.2)		t ve P Değerleri		Levene Testi			
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	t	P	F	P		
7	3.89	0.92	3.56	1.01	3.66	0.00*	5.23	0.02*		
8	4.03	1.03	3.65	1.07	3.97	0.00*	2.39	0.12		
9	4.21	0.85	3.73	1.03	5.44	0.00*	6.67	0.01*		
10	4.19	0.84	4.03	0.96	2.01	0.04*	1.66	0.19		
11	3.77	1.01	3.58	1.09	2.04	0.04*	3.51	0.06		
12	3.89	0.91	3.65	0.96	2.90	0.00*	4.74	0.03*		
13	4.00	1.00	3.88	1.03	1.28	0.20	0.46	0.49		
	Homojen Dağılım Göstermeyen Maddelere Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları									
	Sıra Ortalaması		Sıra Ortalaması		Anlamlılık. Düz.		M.W.U.			
7	271.43		226.25		0.00*		25285.500			
9	280.06		213.73		0.00*		22707.000			
12	268.10		231.08		0.00*		26281.500			

*p<.05

Bir inanç veya tutumla ilgili davranışı, kabul etmeye veya uymaya zorlamadan tutarlı ve istikrarlı olarak göstermek duyuşsal alanın değer verme basamağı içerisinde yer almaktadır. Takdir etmek, tercih etmek, önemsemek ve ciddiye almak bu davranış basamağının önemli eylemlerindendir. Bu bağlamda katılımcılar anketin 9. maddesinde yer alan *"Arkadaşlarım işbirliğine dayalı öğrenmeyi önemser ve ciddiye alır"* maddesine 4.01 ve anketin 10. maddesinde yer alan *"Grupta yer alan tüm arkadaşların kişilik, ilgi ve tutumlarına değer verilir"* maddesine 4.13 aritmetik ortalama ile *"katılıyorum"* düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Dolayısıyla katılımcıların işbirliğine dayalı öğrenmenin duyuşsal alan davranışları açısından öğrencilerin en fazla değer verme davranışları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca 9. maddeye T.E.F. öğrencilerinin (Sıra Ort.=280.06), E.F. öğrencilerine göre (Sıra Ort.=213.73) daha yüksek düzeyde katıldıkları ve işbirliğine dayalı öğrenmenin değer verme davranışları üzerinde daha fazla olumlu etkisinin bulunduğunu düşündükleri belirlenmiştir. 10. maddeye ise kadın öğrenciler ($\bar{x}$=4.27) ile T.E.F. öğrencilerinin ($\bar{x}$=4.19), erkek öğrenciler ($\bar{x}$=4.08) ile E.F öğrencilerine göre ($\bar{x}$=4.03) daha yüksek düzeyde katıldıkları ve işbirliğine dayalı öğrenmenin kişilik, ilgi ve tutumlara daha fazla değer verildiğini düşündükleri belirlenmiştir.

Duyuşsal alanın kişilik haline getirme (karakterize etme) basamağında kişiye özgü değerler kurallaşmış, kişi sağlam bir karaktere sahip olmuş ve değerler uyulması zorunlu ilkeler haline gelmiştir. Bu basamakta birey kişiliği ile bütünleşir ve haksızlığa tahammül etmez. Bu bağlamda katılımcılar ankettin 11. maddesi olan *"İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımında yapılan eyleme kişilik yansıtılır"* önermesine 3.69 aritmetik ortalamayla, anketin 12. maddesi olan *"İşbirliğine dayalı öğrenme insanlara karşı olan ilgi ve tutumu olumlu etkiler"* önermesine 3.79 aritmetik ortalama ve anketin 13. maddesi olan *"Elde edilen başarı yâda başarısızlık grup üyeleri tarafından paylaşılır"* önermesine 3.95 aritmetik ortalamayla "*katılıyorum"* görüşünde birleştikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular katılımcıların işbirliğine dayalı öğrenmenin duyuşsal alanının kişilik haline getirme basamağındaki davranışlar üzerinde olumlu etkisinin olduğunu düşündüklerini ortaya koymuştur. Ayrıca T.E.F. öğrencilerinin hem 11. maddeye ($\bar{x}$=3.77 > $\bar{x}$=3.58) hem de 12. maddeye (Sıra Ort.=268.10 > Sıra Ort.=231.08) E.F. öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde katıldıkları belirlenmiştir. Ulaşılan bulgular işbirliğine dayalı öğrenmenin T.E.F. öğrencileri tarafından kişilik haline getirme davranışları üzerinde daha fazla olumlu etkisi olduğu şeklinde algılandığı ortaya çıkmıştır.

İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Devinişsel Davranışlar Üzerindeki Etkisi

Tablo 4'te de görüldüğü gibi, katılımcıların işbirliğine dayalı öğrenmenin devinişsel alan davranışları üzerindeki etkisi hakkındaki görüşlerinin 3.96 aritmetik ortalamayla diğer davranış türlerinde olduğu gibi genel olarak "katılıyorum" düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Ancak devinişsel alan davranışları için belirtilen "katılıyorum" görüşünün, bilişsel ve duyuşsal alan

davranışları için belirtilen "katılıyorum" görüşlerinden daha kuvvetli olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 4: Görüşlerin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, t Testi ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

No	Maddeler						$\bar{X}$	SS
14	İşbirliğine dayalı öğrenmeyle uyarıcılar daha kolay algılanır.						3.91	0.91
15	Grup üyelerinin verdiği destek, bir eylemi yapmamı kolaylaştırır.						4.03	0.92
16	Gruptaki uzman kişiler, diğerlerinin öğrenmesine kılavuzluk eder.						4.08	0.95
17	Kazanılan beceriler benzer alanlarda da uygulanır.						4.00	1.00
18	Grup üyelerinin birbirini desteklemesi, üyelerin yeterliliklerini artırır.						4.08	0.89
19	Her üyenin bir eylemde bulunması, benzersiz bir durum ortaya koyar.						3.75	0.95
20	Grup üyelerinin eylemlerinin birleşmesi, yeni bir davranışı ortaya çıkarır.						3.87	0.91
	Genel Ortalama						3.96	0.93
	Cinsiyet Değişkenine Göre Görüşlerin t Testi Sonuçları							
	Erkek (N=382; %75.6)		Kadın (N=123; %24.4)		t ve P Değerleri		Levene Testi	
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	t	P	F	P
14	3.92	0.91	3.86	0.93	0.57	0.56	0.12	0.72
15	4.02	0.92	4.08	0.91	-0.62	0.53	0.05	0.81
16	4.08	0.96	4.08	0.94	-0.05	0.95	0.63	0.42
17	3.98	1.00	4.07	1.00	-0.79	0.42	0.25	0.61
18	4.09	0.88	4.04	0.92	0.54	0.58	0.02	0.88
19	3.76	0.94	3.69	0.98	0.68	0.49	0.71	0.39
20	3.88	0.91	3.86	0.90	0.21	0.83	0.36	0.54
	Fakülte Değişkenine Göre Görüşlerin t Testi Sonuçları							
	TEF (N=299; %59.2)		EF (N=206; %40.2)		t ve P Değerleri		Levene Testi	
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	t	P	F	P
14	3.98	0.89	3.80	0.93	2.24	0.02*	1.20	0.27
15	4.14	0.86	3.88	0.98	3.09	0.00*	3.06	0.08
16	4.21	0.87	3.89	1.04	3.78	0.00*	1.85	0.17
17	4.06	0.97	3.92	1.05	1.53	0.12	1.76	0.18
18	4.19	0.81	3.92	0.98	3.36	0.00*	1.33	0.24
19	3.80	0.92	3.67	0.99	1.48	0.14	2.49	0.11
20	3.97	0.83	3.72	0.99	2.96	0.00*	15.52	0.00*
	Homojen Dağılım Göstermeyen Maddelere Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları							
	Sıra Ortalaması		Sıra Ortalaması		Anlamlılık. Düz.		M.W.U.	
20	266.46		233.46		0.00*		26772.000	

*p<.05

Uyarılma (algılama) basamağı devinişsel alanın ilk basamağı olup bu basamağın özellikleri genel olarak bilişsel alanın bilgi basamağını anımsatmaktadır. Uyarılma basamağında birey çevresindeki davranışları gözlemler ve algılar. İşbirliğine dayalı öğrenmenin uyarılma basamağındaki davranışlar üzerindeki etkisine yönelik öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla ankette yer alan *"İşbirliğine dayalı öğrenmeyle uyarıcılar daha kolay algılanır"* maddesi için katılımcılar $\bar{x}$=3.91 ile "katılıyorum" görüşünü savunmuşlardır. Bu bulgu işbirliğine dayalı

öğrenmenin katılımcılar tarafından uyarılma basamağı üzerinde etkili olduğu şekline düşünüldüğünü göstermektedir. Ayrıca bu maddeye T.E.F. öğrencilerinin ($\bar{x}$=3.98), E.F. öğrencilerinden ($\bar{x}$=3.80) daha yüksek düzeyde katıldıkları tespit edilmiş ve işbirliğine dayalı öğrenmenin T.E.F. öğrencileri tarafından uyarılma basamağındaki davranışlar üzerinde daha fazla olumlu etki yaptığı görüşünün paylaşıldığı ortaya çıkmıştır.

Devinişsel alanın kılavuz denetiminde yapma basamağını, bireyin öğrendiği bilgiyi öğretici gözetiminde tekrarlaması oluşturmaktadır. Bu doğrultuda katılımcılara 15. madde olarak yöneltilen *"Grup üyelerinin verdiği destek, bir eylemi yapmamı kolaylaştırır"* önermesine katılımcıların 4.03 aritmetik ortalama ve katılımcılara 16. madde olarak yönetilen *"Gruptaki uzman kişiler, diğerlerinin öğrenmesine kılavuzluk eder"* önermesine katılımcıların 4.08 aritmetik ortalamayla *"katılıyorum"* görüşünde birleştikleri belirlenmiştir. Elde edilen bulgulardan katılımların, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin kılavuz denetiminde yapma davranışı üzerinde önemli derecede olumlu etki yaptığı şeklinde bir görüş belirttikleri görülmektedir. Ayrıca T.E.F. öğrencilerinin hem 15. maddeye ($\bar{x}$=4.14 > $\bar{x}$=3.88) hem de 16. maddeye ($\bar{x}$=4.21 > $\bar{x}$=3.89) E.F. öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde katıldıkları tespit edilmiş ve işbirliğine dayalı öğrenmenin kılavuz denetiminde yapma basamağı davranışı üzerinde T.E.F öğrencilerinin görüşlerinin daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Beceri haline getirme basamağında birey tekrarlar sonucu davranışı beceri haline getirmekte ve beceri haline gelen davranış belli bir süre sonra mekanikleşmektedir. Bu basamak bağlamında ankette yer alan *"Grup üyelerinin birbirini desteklemesi, üyelerin yeterliliklerini artırır"* maddesi için katılımcılar 4.08 aritmetik ortalamayla *"katılıyorum"* düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar tarafından işbirliğine dayalı öğrenmenin devinişsel alan davranışları açısından öğrencilerin en fazla beceri haline getirme davranışları üzerinde olumlu etkisi olduğu şeklinde bir görüşün ortaya çıktığı görülmektedir. Bu maddeye T.E.F. öğrencilerinin ($\bar{x}$=4.19), E.F. öğrencilerine göre ($\bar{x}$=3.92) daha yüksek düzeyde katıldıkları ve işbirliğine dayalı öğrenmenin beceri haline getirme davranışı üzerinde daha fazla olumlu etki yaptığını düşündükleri tespit edilmiştir.

Duruma uydurma basamağında birey herhangi bir alanda elde ettiği becerileri, ilk kez karşılaştığı benzer durumlarda kullanır. Bu basamakta bir bakıma öğrenmede transfer olayı yaşanır. Duruma uydurma ilk zamanlarda hatanın fazla olduğu ama zaman ilerledikçe davranışta yapılan yanlışlıkların azaldığı devinişsel alan basamağıdır. Bu basamağa yönelik olarak katılımcılara yöneltilen *"Kazanılan beceriler benzer alanlarda da uygulanır"* önermesine katılımcılar $\bar{x}$=4.00 ile *"katılıyorum"* görüşünde birleşmişlerdir. Ulaşılan bulgu katılımcılar tarafından işbirliğine dayalı öğrenmenin duruma uydurma davranışları üzerinde etkili olduğunun düşünüldüğünü ortaya koymaktadır.

Yaratma basamağında birey, yeninden ortaya koyma, benzeri olmayanı yapma, orijinal ve benzersiz yeni davranışlar sergileme gibi eylemleri gerçekleştirir. Bu basamak bir bakıma bilişsel alanın sentez basamağının özelliklerini yansıtmaktadır. İşbirliğine dayalı öğrenmenin devinişsel alanın yaratma basamağındaki davranışlar üzerindeki etkisine yönelik öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla ankette 19. madde olarak yer alan *"Her üyenin bir eylemde bulunması, benzersiz bir durum ortaya koyar"* önermesine katılımcıların 3.75 aritmetik ortalamayla ve 20. madde olarak yer alan *"Grup üyelerinin eylemlerinin birleşmesi, yeni bir davranışı ortaya çıkarır"* önermesine katılımcıların 3.87 aritmetik ortalamayla *"katılıyorum"* düzeyinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular katılımcıların işbirliğine dayalı öğrenmenin devinişsel alan basamakları içerisinde en az etkiyi yaratma düzeyindeki davranışlar üzerinde yaptığını düşündüklerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca 20. maddeye T.E.F. öğrencilerinin (Sıra Ort.=266.46), E.F. öğrencilerine göre (Sıra Ort.=233.46) daha yüksek düzeyde katıldıkları ve işbirliğine dayalı öğrenmenin yaratma davranışları üzerinde daha fazla olumlu etki yaptığını düşündükleri tespit edilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmayla katılımcılar tarafından işbirliğine dayalı öğrenmenin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda yer alan tüm basamaklardaki davranışlar üzerinde önemli derecede olumlu etkisinin olduğu görüşü tespit edilmiştir. Ayrıca işbirliğine dayalı öğrenmenin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda yer alan davranış türleri için benzer etki yaptığı ancak yüksek katılımdan düşük katılıma doğru bu sıralamanın devinişsel, bilişsel ve duyuşsal alan davranışları üzerinde toplandığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin işbirliğine dayalı öğrenmeyle bilişsel alanın bilgi basamağında bilgiyi daha kolay öğrendikleri, kavrama basamağında öğrendikleri bilgileri daha kolay yorumladıkları ve uygulama basamağında bilgileri uygulama imkânı buldukları görüşlerini paylaştıkları belirlenmiştir. Ayrıca işbirliğine dayalı öğrenmenin analiz düzeyinde bir konunun bölünerek işlenmesinde ve sentez düzeyinde orijinal ürünlerin ortaya çıkarılmasında olumlu etkisinin olduğu şeklinde görüşler tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra katılımcılar tarafından işbirliğine dayalı öğrenmenin bilişsel alan basamakları içerisinde en düşük olumlu etkiyi değerlendirme basamağında yaptığının algılandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

İşbirliğine dayalı öğrenmenin duyuşsal alanın alma (algılama) basamağında öğrencilerin bilginin doğru veya yanlış olduğunu çabuk anladıkları, tepkide bulunma basamağında öğrencilerin öğrenmeyi severek yaptıkları şeklinde görüşlerin elde edildiği tespit edilmiştir. İşbirliğine dayalı öğrenmenin duyuşsal alanın değer verme basamağında öğrencilerin öğrenmeyi daha çok önemsemeleri ve ciddiye almaları, diğer insanların kişilik, ilgi ve tutumlarına değer vermeleri üzerinde önemli etkisinin olduğu şeklindeki görüşler çalışmadan elde edilen diğer sonuçlar

arasında yer almaktadır. Ayrıca kişilik haline getirme (karakterize etme) basamağına yönelik olarak işbirliğine dayalı öğrenmenin yapılan eylemlere kişiliği yansıtma, ortaya çıkan başarı yâda başarısızlığı paylaşma ve insanlara karşı olumlu ilgi ve tutumlar sergileme üzerinde işbirliğine dayalı öğrenmenin önemli derecede olumlu etkisinin olduğu şeklinde görüşlerin ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

Devinişsel alana yönelik olarak işbirliğine dayalı öğrenmenin uyarılma basamağı üzerinde uyarıcıların daha kolay algılamasını sağlama, kılavuz denetiminde yapma basamağı üzerindeyse eylemlerin yapılmasını kolaylaştırma ve üyelerin birbirlerinin öğrenmesine kılavuzluk etme gibi olumlu etkiler yaptığı şeklinde görüşler elde edilmiştir. İşbirliğine dayalı öğrenmenin beceri haline getirme basamağı üzerinde grup üyelerinin birbirlerini desteklemelerine yardımcı olma ve üyelerin yeterliliklerini artırma, duruma uydurma basamağı üzerindeyse elde edilen becerilerin benzer alanlarda uygulama fırsatı tanıma bakımından önemli derecede olumlu etki yaptığı da çalışmanın diğer önemli sonuçları arasında yer almıştır. Yaratma basamağına yönelik olarak ise işbirliğine dayalı öğrenmenin yeni bir davranışı ortaya çıkarma üzerinde olumlu etkisinin bulunduğu görüşü tespit edilmiştir.

Değişkenler bazındaysa, cinsiyet değişkeni açısından erkek ve kadın katılımcıların görüşleri arasında önemli bir farklılık tespit edilmemesine rağmen, fakülte değişkeni açısından Teknik Eğitim Fakültesi öğrencilerinin genel olarak Eğitim Fakültesi öğrencilerine göre, işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci davranışları üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinin daha yüksek düzeyde ve olumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmayla elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler geliştirilmiştir. Başta eğitim fakülteleri olmak üzere zaman, maddi ve fiziksel imkânlar el verdiği ölçüde işbirliğine dayalı öğrenmeye eğitim kurumlarında daha fazla ağrılık verilmelidir. Ayrıca işbirliğine dayalı öğrenmenin duyuşsal alan davranışların geneline yönelik olmak üzere, bilişsel alanın değerlendirme, duyuşsal alanın kişilik haline getirme ve devinişsel alanın yaratma basamakları üzerinde olumlu etkisini artıracak tedbirler alınmalı ve eğitim kurumlarında buna yönelik koşullar sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, K. Ü. (2007). *Aktif Öğrenme,* İzmir: Biliş Özel Eğitim, Danışmanlık, Araştırma Hizmetleri ve Yayın-Yazılım Ltd. Şti.

Alkan, C. (2005). *Eğitim Teknolojisi,* Ankara: Anı Yayıncılık.

Balcı, A. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeleri,* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Baytekin, Ç. (2004). *Öğrenme Öğretme Teknikleri ve Materyal Geliştirme,* Ankara: Anı Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı,* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Cooper, J. and Mueck, R. (1990). Collaborative Inquiry into the Pedegogical Use of Storytelling and Acting, *Journal on Excellence in College,* 9 (3), 65-79.

Demirel, Ö. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri, Öğretme Sanatı,* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2004). *Eğitimde Program Geliştirme,* Ankara: Pegem A Yayıcılık.

Doymuş, K., Şimşek, Ü. ve Şimşek, U. (2005). İşbirlikçi Öğrenme Yöntemi Üzerine Derleme: I. İşbirlikçi Öğrenme Yöntemi ve Yöntemle İlgili Çalışmalar, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi,* 7 (1), 59-83.

Ekinci, N. (2007). Eğitimde Yeni Yönelimler, Ö. Demirel (Ed.), *İşbirliğine Dayalı Öğrenme* (ss. 93-109), Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Faust, J. and Paulson, D. (1998). Active Learning in the College Classroom, *Journal on Excellence in College Teaching,* 9 (2), 3-24.

Gage, N. and Berliner, D. (1984). *Educational Psycology,* Cihago: Rand Mc Nally.

Gündoğdu, K. (2007). Ölçme ve Değerlendirme, E. Karip (Ed.), *Ölçülebilir Öğrenme Amaçlarının Oluşturulması* (ss.18-50), Ankara: Pegem A Yayınları.

Gürol, M. (2004). Öğretimde Planlama Uygulama ve Değerlendirme, M. Gürol (Ed.), *Öğretim Sürecinde İletişim, Model ve Uygulamalar* (ss. 67-120), Elazığ: Üniversite Kitabevi.

Güvenç H. ve Açıkgöz, K. Ü. (2007). İşbirlikli Öğrenme ve Kavram Haritalarının Öğrenme Stratejisi Kullanımı Üzerindeki Etkileri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,* 7 (1), 95-127.

İşman, A. (2005). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme,* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Johnson, D. W. and Johnson, R. T. (2005). Co-operative Learning, R. M. Gillies and A. F. Ashman (Ed.), *Student Motivation in Co-operative Groups, Social Interdependence Theory* (pp. 136-176), London and New York: Taylor and Francis e-Library.

Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi,* Ankara: 3A Araştırma Eğitim Dan. Ltd.

Klein, J. D. (2000). Effects of Informal Cooperative Learning and the Affiliation Motive on Achievement, *Contemporary Educational Psychology,* (25), 332-341.

Kocabaş, A. ve Uysal, G. (2006). İlköğretimde İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretiminde Sınıf Atmosferi ve Şarkı Söyleme Becerileri Üzerindeki Etkisi, Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, 26-28 Nisan 2006, Denizli.

Koşar, E., Yüksel, S., Özkılıç, R., Avcı, U., Alyaz, Y. ve Çiğdem, H. (2003). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme,* Ankara: Pegem A Yayınları.

Krathwohl, D. R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview, *Theory Into Practice,* Autumn, 41 (4).

Lyman, F. and Davidson, N. (2004). Teaching Cooperative Learning, The Challenge for Teacher Education, E. G. Cohen., C. M. Brody and M. Sapon-Shevin (Ed.), *Cooperative Learning in Preservice Teacher Education at the University of Maryland* (pp. 83-95), New York: State University of New York Press.

Mallinger, M. (1998). Collaborative Learning Across Borders, *Journal on Excellence in College Teaching,* 9 (1), 53-68.

Ornstein, A. C. and Hunkins, F. P. (1988). *Curriculum: Foundations, Principles and Issues,* New Jersey: Prentice Hall.

Özder, H. (2000). Tam Öğrenmeye Dayalı İşbirlikli Öğrenme Modelinin Etkililiği, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* (19), 114-121.

Özer, M. A. (2005). Etkin Öğrenmede Yeni Arayışlar İşbirliğine Dayalı Öğrenme ve Buluş Yoluyla Öğrenme, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi,* (35), 105-131.

Quinn, M. M. and A. Jannasch-Pennel (1995). Using Pers as Social Skils Training Agent for Students with Antisocial Behavior, *Preventing School Failure,* 34 (4), 26.

Ross, J. A. (2008). The Teacher's Role in Implementing Cooperative Learning in the Classroom, R. M. Gillies., A. F. Ashman and J. Terwel (Ed.), *Explanation Giving and Receiving in Cooperative Learning Groups* (pp. 222-237), New York: Springer Science+Business Media.

Saban, A. (2004). *Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayınları.

Slavin, R. E. (1980). Cooperative Learning, *Reviev of Educational Research*, 50 (2), 315-342.

Sönmez, V. (2007). *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı,* Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmez, V. (2001). *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı,* Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmez, S. (2005). *İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemi, Birleştirme Tekniği İle Bilgisayar Okur-Yazarlığı Öğretiminin Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Stevens, R. J. (2008). The Teacher's Role in Implementing Cooperative Learning in the Classroom, R. M. Gillies., A. F. Ashman and J. Terwel (Ed.), *Cooperative Learning and Literacy Instruction in Middle Level Education* (pp. 92-109), New York: Springer Science+Business Media.

Şimşek, Ü., Doymuş, K. ve Bayrakçeken, S. (2004). *Lise Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilere Grupla Öğrenme Metodunun Kazandırdığı Bilgi ve Beceriler*, Malatya: XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı.

Tan, Ş. ve Erdeğ, A. (2002). *Öğretimi Planlama Uygulama Değerlendirme,* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Tanner, D. and Tanner, L. N. (1980). *Curriculum Development, Theory into Practice*, New York: Macmillan Publishing Co., Inc.

Taşpınar, M. (2005). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim Yöntemleri,* Elazığ: Üniversite Kitabevi.

Taşpınar, M. (2004). *Öğretmenlik Mesleği,* Elazığ: Üniversite Kitap Kırtasiye.

Tekin, H. (2004). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme,* Ankara: Yargı Yayınevi.

Turgut, M. F. (1986). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları,* Ankara: Saydam Matbaası.

Webb, N. M., Sydney, H. and Farivor, A. M. (2002). Theory In to Practice, *College of Education*, 41(1), 13-20.

Yılmaz, A. (2001). İşbirliğine Dayalı Öğrenme; Etkili Ancak İhmal Edilen ya da Yanlış Kullanılan Bir Metot, *Milli Eğitim Dergisi, (150),* http://yayim.meb.gov.tr.dergiler/150/yilmaz.htm, Erişim Tarihi: 02.10.2008.

Yılmaz, H. (1998). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme,* Konya: Mikro Yayınları.

Zhi, E. and Liu, F. (2007). Colloquium, Developing A Personal And Group-Based Learning Portfolio System, *British Journal of Educational Technology,* 38 (6), 1117-1121.